

מפרשב"ם נראה לכאורה שהספק הוא רק כשיש גם סבלונות שאין עשויים ליבלות החוזרים, האם חוזרים גם אותם העשויים ליבלות שלא בלו. אבל מהרש"א פירש דבריו בענין אחר.

ודוקא כשחזר הוא או שמתה או שמתה היא (רמב"ם זכיה ו, כא), אבל חזרה בה היא — הכל חוזר, אפילו אגודת ירק (רבין סבא, כפרשב"ם). ושמיין להם דמי בשר בזול (רב הונא בריה דרב יהושע), כלומר עד שלישי פחות, ולא במחירים המלא.

א. יש מפרשים שלדברי רבין, אין חילוק אם אכל החתן בבית חמיו אם לאו [שנשתנה הדבר בזמנו מכפי שהיה נהוג בזמן המשנה], אלא כל שחזר בו הוא או שמת אחד משניהם — סבלונות קיימים חוזרים וסבלונות שבלו בשימושם אינם חוזרים.

ונחלקו בדבר הפוסקים; האם הכל תלוי באכילת החתן, ואין חילוק אם הסבלונות בעין אם לאו, או אין תלוי באכילה אלא רק אם הסבלונות קיימים או שבלו (ע' שו"ע ורמ"א נ, ג).

ב. כתב הרמב"ם: כשחזרה בה הכלה, אפילו סעודות שעשה למרעיו וכד' — חייבת לשלם. אם כששלח סבלונות פירש שיחזרו עמה לבית בעלה — בין שאכל בין שלא אכל, נגבים. פירש שתשתמש בהם בבית אביה — בין שאכל בין שלא אכל, אין נגבים.

כן פרשב"ם. וכתב שאין חילוק במפרש בין סבלונות מרובים למועטים, אלא הכל תלוי במה שפירש. ומהרש"א הוסיף בדעתו שאין חילוק בין עשויים ליבלות לאינם עשויים ליבלות, שכל שפירש שיחזרו עמה, אפילו עשויים ליבלות — נגבים, ואם פירש שתשתמש בהם שם, אפילו אינם עשויים ליבלות, אם בלו בגלל השימוש או שנגנבו ואבדו — אין נגבים. ולדעת מהרש"ל כשאין עשויים ליבלות ובלו — נגבים.

יש מפרשים שהסיפא מדברת בשאכל שם, אבל לא אכל — אפילו פירש שתשתמש שם — נגבים (ערמב"ן).

נסתפקו בגמרא (לגרסת רשב"ם) באופנים שהסבלונות נגבים בחזרה; למי שייך השבח ששבחו הסבלונות, לחתן — הואיל וכשהם בעין חוזרים אליו הריהם ברשותו, או שמא לבית חמיו — הואיל ואם ייגנבו או ייאבדו צריכים לשלם, הרי ברשותם השביחו. תיקו.

מקום שנהגו שאין מחזירים הסבלונות — אין חוזרים (כן מבואר בכרייתא דרבי יהודה הנשיא, לפי פירוש הגמרא, כפרשב"ם).

דף קמו

רמג. בעל שנכנס עם אשתו חדשה למקום סתר כדי לבדקה אם בעלת מום היא, ומתה — האם הוא יורשה?

זה היה מעשה באחד שנכנס אחר אשתו לחורבה לבדקה אם אינה תותרנית, ואמרו חכמים: הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבדקה, מתה — אינו יורשה.

רשב"ם פירש בנשואה, והואיל ובדעתו היה לגרשה אם ימצאנה בעלת מום, ומתה עד שלא נתפייסו — אינו יורשה. ומכאן כתב לשמוע שאדם שמתה אשתו מתוך קטטה שיש בדעתו לגרשה — שוב אינו יורשה. [ודוקא כשגמר בדעתו לגרשה ומוכה הדבר על ידי מעשיו (ע' אילת השחר)]. וכן פסק הר"ד (כאן ובכתובות ס:), שכיון שאינו נוהג עמה כשורה ומורד בה — אינו יורשה. ואילו ר"י בן מגאש והמרדכי כתבו, דוקא כאן שיש לו טענת 'מקח טעות'. והרמב"ן השיג.

והתוס' ועוד ראשונים חולקים על הרשב"ם וסוברים שבנשואה אין חילוק אם בדעתו לגרשה אם לאו ואפילו בחושש למקח טעות, ומפרשים (כפירוש רבנו תם) בארוסה. והואיל ולא נכנס אחריה לשם נישואין אלא לבודקה, הלכך נשארת ארוסה ואינו יורשה. (וכ"ה בטור וברמ"א אה"ע צ"ה, וע"ע בשו"ת מהרי"ק סוס"י צא; פא).

וכן נחלקו לענין זכות הבעל באכילת פירות מנכסי אשתו כשגמר בדעתו לגרשה. יש מי שצדד שכן הדין לענין אבלות, כשנתן דעתו לגרשה, אין מתאבל עליה [שיש לפסוק כהרשב"ם לענין אבלות, שהלכה בה כדברי המיקל]. ואולם אין משמע כן בפוסקים (ערש"ש).

דפים קמו — קמוז

רמד. א. שכיב מרע שנתן מתנה ועמד מחליו, האם חוזר בו ממתנתו?

ב. האם חולכים אחר אומדנא של הנותן או המוכר וכד', או שמא אין לנו לילך אלא אחר מוצא פיו?

א. שכיב מרע שכתב כל נכסיו ושייר קרקע כל שהוא (וכגון שכתוב קנין בשטר, שמתנת שכיב מרע במקצת צריכה קנין) — מתנתו קיימת אפילו עמד מחליו. לא שייר — אין מתנתו קיימת (אפילו קנו מידו), שנראים הדברים שמחמת מיתה נתן, הלכך אם עמד — חוזר. ובגמרא תלו דין זה בדעת התנאים שהולכים אחר אומדנא, שאעפ"י שלא פירש כמי שפירש דמי.

[בכלל 'מתנת מקצת' — נתן דקל 'חוץ מפירותיו'; חילק כל נכסיו לאחרים ושהה בין מתנה למתנה — דנים אותו בנמלך, הלכך כל המתנות מלבד האחרונה 'מתנה במקצת' הן; חילק כל נכסיו הידועים לנו — חוששים שמא יש לו נכסים במדינה אחרת, והרי לא נתן אלא מקצת נכסים; נתן כל נכסיו לאחד ואח"כ חזר ונתן מקצתם לאחר, דנים זאת כחזרה מכל מתנתו הראשונה, נמצא שהמתנה השניה אינה אלא כ'מקצת' — כמפורט כל זה להלן קמח].

א. לדברי רבי אלעזר (קנו). שהצריך קנין בשכיב מרע, נראה שאם עמד אינו חוזר, כבריא (רשב"ם ורשב"א שם).

ב. שכיב מרע שפירש שאפילו אם יעמוד לא יחזור, ועשה קנין — אינו חוזר (עפ"י רא"ש להלן קנו: ומבואר מדבריו שללא קנין — חוזר).

אם הזכיר ענין המיתה בשעת צוואה, כגון שהתאונן על מותו הקרב (כדלהלן קנא:), אפילו שייר קרקע כל שהוא — אם עמד חוזר, ואין חילוק אם עשו קנין אם לאו.

קפץ עליו החולי ונטוי למות — אפילו לא הזכיר מיתה, הרי זה בגדר מצוה מחמת מיתה. וכן הדין ביוצא בקולר ליהרג (עפ"י הרא"ש, ע"ש). ויש אומרים, אף המפרש בים והיוצא בשיירה דינם כן (עפ"י הרי"ף. והרא"ש חולק. וע' חו"מ רג, ט).

חולה שתשש כל כחו ואינו יכול להלך על רגליו בשוק והרי הוא נופל על המטה, יש אומרים שלאחר שלשה ימים הריהו 'מצוה מחמת מיתה' אפילו לא הזכיר מיתתו (ערא"ש; חו"מ רג, ה). הזכיר בפירוש שנתן במתנת שכיב מרע — דינו כמצוה מחמת מיתה ואין צריך עשיית קנין אפילו במקצת נכסים (חו"מ רג, ט).

שכיב מרע שניתק מחולי לחולי — מתנתו מתנה. אבל עמד ממיטתו והלך בשוק בלא משענת